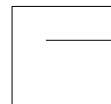

Beschrijving van de

Nieuwe Kerk te Montfoort

TOEGEWIJD AAN DEN H. JOANNES DEN DOPER

ONDER DEN TITEL

GEBOORTE VAN ST. JOAN DE DOOPER

BESCHRIJVING

VAN DE NIEUWE KERK TE MONTFOORT, TOEGEWIJD AAN
DEN H. JOANNES DEN DOOPER ONDER DEN TITEL:
GEBORTE VAN ST. JOAN DE DOOPER.

De oude kerk was te klein – meer nog, ofschoon niet oud, daar deze pas in 1864 in gebruik was genomen, in dergelijken toestand van verval, en zóó weinig ruimte biedend voor onze talrijke Parochianen, dat de berging van alle kerkgangers oorzaak werd van, voor een zóó heilige plaats, ongewenschte toestanden. Hierdoor was òf een grondige verbouwing en vernieuwing der oude, òf de bouw van een geheel nieuwe kerk noodzakelijk geworden.

Dit was dan ook de reden, die den pastoor van Montfoort, den WelEerw. Heer *Carolus Maximiliaan Jozef Spaan*, er toe aanzette over deze zaak met zijn Kerkbestuur te rade te gaan, wel wetend, dat een groote financieele last op de parochie zou gaan drukken. In de toen gehouden vergadering werd op voorstel van den Pastoor het besluit genomen, eerst af te wachten, wat de parochianen bereid zouden zijn te doen, als er sprake zou zijn van een besluit tot bouwen. Was de deelname groot genoeg om zonder al te groote zorgen tot den bouw over te gaan, dan zou het Kerkbestuur zonder aarzelen dit besluit nemen. Toen de inteekenbiljetten, den parochianen ter invulling aangeboden, een zóó onverwacht succes hadden, dat de groote som van negentig duizend gulden ruim, door de parochianen werd toegezegd, te betalen in vijf jaren tijds, was er geen reden meer voor het Kerkbestuur nog langer te wachten en werd het besluit tot bouwen genomen en wel tot geheel nieuw-bouw, omdat het geldelijk voordeel, wat verbouwing der oude kerk mee zou brengen, betrekkelijk gering was en niet opwoog tegen de voordeelen van geheelen nieuw-bouw. Dit besluit werd genomen in de vergadering van Mei 1923 toen kerkmeesters waren *Johannes Rudolf Maria Hoefs*, *Johannes Hoogenboom*, *Cornelis Gijsbertus Vlooswijk* en *Hermanus Johannes Campman*.

Spoedig werd dit besluit van ons Kerkbestuur aan Z. D. H. ter goedkeuring voorgelegd en werden onzen Aartsbisschop de tekening en begroting van den voorgenomen bouw, waarvan de Architectuur aan den bekenden Kerk-Architect *Volter te Riele* te Utrecht was opgedragen, aangeboden. Na verkregen goedkeuring op 2 Juli 1923 volgde de aanbesteding op 28 Augustus van dat zelfde jaar, en werd het werk, ofschoon hij niet de laagste inschrijver was, op algemeen verlangen der parochie aan één onzer parochianen den aannemer *Adrianus Wihelmus Stolker*, opgedragen.

Wie had gedacht, dat het begin reeds moeilijkheden zou brengen? De raadselachtige ondergrond, waarop onze kerk moest worden opgetrokken, speelde ons parten bij het aanleggen der heifundeering en werd oorzaak van ongewenscht oponthoud. De soliditeit der kerk heeft er echter niet onder geleden. De reuzevoeten, die in den bodem geplant werden, zijn er volkomen op berekend een zwaren bovenbouw te dragen, want de àl te spoedige bouwvalligheid der oude kerk had het Kerkbestuur

niet ten onrechte dubbel voorzichtig gemaakt met den bouw dezer nieuwe kerk. Den tweeden Pinksterdag van het jaar 1924, den 9den der maand Juni werd door den WelEerw. Heer Pastoor in opdracht van Z. D. H. de eerste steen gelegd in den voet van den kolom, die links de afsluiting vormt van het priesterkoor en met drie andere kolommen den centraal-toren draagt. Deze steenlegging geschiedde onder een groeten toeloop van volk onmiddellijk na de plechtig gezongen H. Mis, waarin Gods zegen over den bouw was afgesmeekt. De Pastoor werd hierbij geassisteerd door den WelEerw. *Pastoor H. v. d. Waarden van Harmelen* en *L. G. Le Roux*, Pastoor van Oudewater, benevens door de Eerw. Heeren kapelaans *J. H. A. Frank*, *P. A. W. J. Koelman* en den rustenden missionaris *P. Groot*, inwonend priester van hel St. Antoniusgesticht. Nadat de oorkonde in den steen was ingemetseld hield de WelEerw. Heer Pastoor een toespraak tot zijn parochianen om hen te stemmen tot dankbare vreugde, nu onder Gods. zegen *het* werk, ja meer, *hun* werk, ter eere Gods begonnen, zoover gevorderd was, en om hun, naast de stoffelijke bijdrage, die zij schonken, ook de geestelijke bijdrage van hun gebed te verzoeken voor het verdere welslagen. De oorkonde, die werd ingesloten, luidt als volgt:

In nomine Sanctissimae et individuae Trinitatis, Patris ei Filii et Spiritus Sancti Amen. Anno a Nativitate Dni nri Jesu Christi millesimo nongentesimo vicesimo quarto, indictione quarta, die vero nona mensis Junii in feria II° festis Pentecostes, Pontificatus sanctissimi in Chrisio Patris ac Dni Dni Pu, Divina Providentia Papae hujus nominis undecimi, tertio, Regni serenissimae ac magnificentissimae Principissae ac Dnae, Dnae Wilhelminae Dei Gratia Neerlandiae Reginae anno a coronatioue ejus vicesimo sexto, Archiepiscopus Illustrissimi ac Reverendissimi Dni, Dni Henrici van de Wetering Archiepiscopi Ultrajectensis anno vicesimo nono, reverendus Dns, Dns, Carolus Maximilianus Josephus Spaan designato prins Pontificis Ultrajectensis judicio Ecclesiae loco ac atrio, defixaque in loco ubi altare summum erigendum erit lignea Cruce, solemniter ritu parochiali ecclesiae aedificandae incivitate Monifortensi et sancto Joanni Baptista subtitulo nativitatis ejus sacrae. lapidem primum benedixit et in fundamento posuit. Adhuc facti testimonium confirmandum, parochus ecclesiae aedificandae supra nominatus, cedulas duas ejusdem, tenoris conscribi curavit, ac nominis sui et cognominis subscriptione impressioneque ecclesiae praedictae sigilli munivit et testum infrascriptorum Joannis, Rudolphi, Mariae Hoefs – Joannis Hoogenboom, – Corneleii Gisberti Vlooswijk, – Hermani, Joannis Campman fabricae magistrorum, Joannis Henrici, Arnoldi Frank et Petri, Alberiè. Gulielmi, Joannis Koelman, Sacellanorum parochiae, Gualteri te Riele Architectae, Douwe Walta et Joannis Sas Operis praepositorum, Adriani Gulielmi Stolker constructoris fecit subscriptione roborari ac muniri, Quarum quidem cedularum in eadem chartula perqamina scriplarum sed per litteras C. M. J. S. ab invicem disfectarum alteram sub primario lapide posuit alteram in ecclesiae suae scriniis

asservandam retionuit. Acta sunt haec in aedibus parochialis parochiae Nativitatus S^{ti} Jo^{is} Baptae civitatis Montfortensis sub anno, indictione. die mensis, pontificatu, regno, archiepiscopatu quibus supra praesentibus ibidem testibus praenominatus, ad praesmissa specialiter vocatis atque rogatis.

C. M. J. Spaan parochus.

J. Hoogenboom

J. R. M. Hoefs

C. G. Vlooswijk

H. J. Campman

J. H. A. Frank sac.

P. A. W. J. Koelman sac.

W. te Riele Arc.

D. Walta

J. Sas

A. W. Stolker

L. G. Le Roux. past.

H. v. d. Waarden, past.

Dat is in het Hollandsch:

In den naam van de Allerheiligste en onverdeelde Drievuldigheid de Vader, de Zoon en de H. Geest Amen.

In het jaar 1924 sedert de geboorte van Onzen Heer Jezus Christus, de vierde indicie, den negenden dag van de maand Juni op den 2^{den} Pinksterdag, in het derde jaar van het Pontificaat van onze Heiligen Vader in Christus, Pius XI, Paus door de Goddelijke Voorzienigheid, in het 26ste jaar van de kroning van onze geërbiedigde en hoogverheven *Vrouwe Wilhelmina*, door de genade Gods Koningin der Nederlanden, in het negen en twintigste jaar van het Episcopaat van Zijn Doorluchtige Hoogwaardigheid Monseigneur *Henricus van de Wetering*, Aartsbisschop van Utrecht, heeft de WelEerw. Heer *Carolus Maximiliaan Joseph Spaan*, na eerst onder goedkeuring van den Aartsbisschop van Utrecht de plaats voor de kerk bepaald en op de plaats, waar het Altaar komen moest, een houten kruis geplaatst te hebben, op plechtige wijze den eersten steen gelegd van de te Montfoort te bouwen en aan *St. Jan Baptist* toe te wijden kerk.

Om deze gebeurtenis voor de vergetelheid te bewaren, heeft de Pastoor twee perkamenten laten klaar maken van denzelfden inhoud en met zijn naam onderteekend en voorzien van het zegel van voornoemde kerk en de

onderteekening tevens der getuigen: *Johannes Rudolf Maria Hoefs*, – *Joannes Hoogenboom*, – *Cornelis Gijsbertus Vlooswijk*, – *Joannes Hermanus Campman*, Kerkmeesteren. *Joannes Henricus Arnoldus Frank* en *Petrus Albertus Wilhelmus Joannes Koelman*, kapelannen der parochie, *Volter le Riele*, architect, *Douwe Walta* en *Joannes Sas*, opzichters, *Adrianus Wilhelmus Stolker*, aannemer.

Van welke perkamenten er één in den eersten steen is ingemetseld en het andere in de Archiefkast der kerk bewaard wordt. Dit alles is opgesteld in de pastorie van Montfoort op dag, datum, jaar, Pauschap, Kroning en Episcopaat, als boven aangegeven, in tegenwoordigheid van voornoemde:daartoe opgeroepen getuigen. - (*Volgen de handteekeningen als boven.*)

Zonder eenige stoornis werd verder onder de kundige leiding van onzen opzichter, den Heer *Douwe (Dominicus) Walta* uit Utrecht het heerlijk gebouw opgetrokken, dat nu ons oog aanschouwt en waarop Montfoort zoo terecht groot mag gaan, omdat ieder heeft bijgedragen naar kracht, om dit schoone Huis aan onzen God aan te bieden. De kerk, opgetrokken in een stijl, die ons het meest doet denken aan de vroeg gotiek, doet reeds aanstonds aangenaam aan, als wij de Hoogstraat af komen loopen en door het warme rood der dakbedekking getrokken worden. Ziet dien forschen krachtigen toren als omhoog gebeurd worden door de nevenbouwen van de beide transepten en het priesterkoor. Ziet, hoe, te beginnen met de sacristie en het aardig doende kleine traptorentje. ieder dak het andere als het ware schraagt en we zoo omhoog gebracht worden met ons zoekend oog, om eindelijk de bekroning van heel dat lijnenspel te vinden in het kruis, dat, heerlijk verguld, schittert in de zon, en door den krachtigen toren hoog de lucht in geheven wordt, om allen te wijzen op dat, wat in heel ons leven onze troost, onze toeverlaat is.

Naar het voorschrift, ons door de Liturgie gegeven, is de kerk met het Altaar naar het Oosten gebouwd, opdat de Priester, het hoogverheven H. Misoffer opdragend, den blik gericht zou hebben naar het Oosten, waar eens de Verlosser der wereld, Jezus Christus, het bloedige Offer opdroeg, waarvan het H. Misoffer de onbloedige voortzetting is.

Loopen we nu eens even binnen, om ook het inwendige der kerk onze aandacht te schenken. Niet de zijdeur in, ofschoon deze wel het dichtst bij den openbaren weg ligt en daardoor het meest gebruikt wordt; neen, we loopen langs de kerk op tot vóór den hoofdingang en na eerst dien heerlijk gebouwd en geflankeerd door het aardige doopkapelletje en den sierlijken traptoren bewonderd te hebben, gaan wij de hardsteenen treden op en de kerk binnen.

Aanstands wordt van onder het eenigszins laag gehouden zangkoor ons oog getrokken door de heerlijke bogen, die, telkens weer door andere bogen overgenomen, voortlijnen en ons oog brengen naar het priesterkoor. Wat doet dat alles goed aan, wat stemt het ons!

En eens ons oog gericht naar voor in de kerk, zien we, als in een koepel, in de hoog wegkruipende gewelven van den toren. Is het niet, of deze, geplaatst tusschen geloovige en priester, beider gebed vereenigen en als uit de lager gelegen gedeelten der kerk tot zich trekken moet, om ze hooger op te voeren en Gode aan te bieden?

Hoe heerlijk is het licht getemperd en tot stemming gebracht door de mooie beglazing! Wat is die beschildering, uitgevoerd door den gunstig bekenden kunstschilder *Nicolaas Poland* uit Utrecht, wat het decoratieve gedeelte betreft, waardig aangevuld door den schilder *A. Mens* uit Zeist. bewonderenswaardig mooi! Welk een eenheid is er in heel de aankleding van dit mooie Godshuis, waar heel de schildering van muren en ramen, ja zelfs de bouw van het altaar door één leidende gedachte beheerscht wordt, te weten “de verheerlijking van den Christus als God”. We zien daar in het middenschip der kerk hoe schitterend Oud- en Nieuw Verbond met elkaar overeenstemmen, om ons de geheimen Gods te verkondigen. Ons oog aanschouwt de twaalf Apostelen, die volgens vrome overlevering op de eerste kerkvergadering te Jerusalem het “Credo” vaststelden, opschreven in twaalf korte artikelen, wat de volgelingen van den Gekruisten en Verheerlijkten Christus te gelooven hadden. Aan ieder der Apostelen wordt door diezelfde overlevering één Artikel der Geloofsbelijdenis toegeschreven en zoo vinden we het dan ook in deze gewelfschildering weergegeven; maar ziet, naast iederen Apostel ook tevens een profeet uit het Oude Verbond, die hetzelfde, wat den zin betreft, ja soms zelfs woordelijk hetzelfde zegt als de Apostel, waarnaast hij is afgebeeld.

Ziehier, wat ik daar lees:

1	Apostel Petrus:	Credo in Deum. Creatorem coeli et terrae Ik geloof in God. Schepper van hemel en aarde.
	Propheet Jeremias:	Ecce, tu fecisti coelum et terram. Zie, Gij hebt hemel en aarde gemaakt. X, 12.
2	Apostel Andreas:	Et in Jesum Christum Filium Ejus. En in Jezus Christus Zijnen Zoon.
	Propheet David:	Dominus dixit ad me, Filius meus es tu. De Heer zeide tot Mij, Gij zijt Mijn Zoon. Ps. II, 7.
3	Apostel Jacobus de Meerdere:	Qui natus ex Maria Virgine, Die geboren is uit de Maagd Maria.
	Propheet Isaias:	Ecce, Virgo concipiet. Ziet, een Maagd zal ontvangen. VII, 14.

4	Apostel Joannes:	Passus sub Pontio Pilato. Die geleden heeft onder Pontius Pilatus.
	Propheet Zacharias:	Percute pastorem et dispergentum oves. Sla den herder en de schapen zullen verstrooid worden. XIII, 7.
5	Apostel Thomas:	Resurrexit et descendit ad inferos. Hij is verrezen en nedergedaald ter helle.
	Propheet Oseas:	Ero mors tua, o mors. o dood, ik zal uw dood zijn. XIII, 14.
6	Apostel Jacobus de Mindere:	Ascendit ad coelos etc. Hij is opgeklommen ten hemel.
	Propheet Amos:	Qui aedificat in coelo ascensionem. Die in den hemel zijn opgang bouwt. IX, 6.
7	Apostel Philippus:	Inde venturis est Judicare. Vandaar zal Hij komen oordeelen.
	Propheet Malachias:	Et accedam ad vos in Judicio. En ik zal lot U komen ten oordeel. III, 5.
8	Apostel Bartholomeus:	Credo in Spiritum Sanctum. Ik geloof in den H. Geest.
	Propheet Joël:	Effundam Spiritum meam super omnem carnem. Ik zal mijn Geest uitstorten over alle vleesch. II, 28.
9	Apostel Mattheus:	Sanctam Ecclesiam Catholicam. De Heilige Katholieke Kerk.
	Propheet Sophonias:	Ut invocent omnes in nomine Domini. Dat allen den naam des Heeren aanroepen. III, 9.
10	Apostel Simon:	Remissionem peccatorum. De vergiffenis der zonden.
	Propheet Micheas:	Deponet iniquitates nostras. Hij zal onze ongerechtigheden wegnemen. VII, 19.
11	Apostel Judas Thaddeus:	Carnis resurrectionem. De verrijzenis der vleesches.
	Propheet Ezechiël:	Educam vos de sepulchris vestris. Ik zal U uit uwe graven doen opstaan. XXXVII, 12.
12	Apostel Matthias:	Et vitam aeternam. En het eeuwig leven.
	Propheet Daniël:	Evigilabunt alii in vitam alii etc. Eenigen zullen ontwaken ten leven, anderen enz. XII, 2.

Zoo zijn we tot de communiebank genaderd, en vragen de beide zijbeuken, wat minder rijk geschilderd, eveneens onze aandacht. Daar zien we, beginnende aan de epistelzijde, God den Vader en God den H. Geest voorgesteld als de voltrekkers van het scheppingswerk, evenals God den Zoon aan de

Evangeliezijde, omdat het scheppingswerk, ofschoon God den Vader bijzonder toegeschreven, toch eigenlijk het werk is van den Drieëenigen God.

Onmiddellijk daarop volgen aan de epistelzijde de eerste drie scheppingsdagen. 1ste dag: De Geest Gods zweefde over de wateren en God zei: het worde licht. 2de dag: God scheidde de wateren van de wateren, dus er kwamen wolken water dragende in de lucht, het uitspannel zoo wij het noemen, en water op deze wereld. 3de dag: God scheidde het water van de aarde. Nu gaan we naar de Evangeliezijde en zien den 4^{den} scheppingsdag: de zon, maan en sterren, den 5^{den} dag: de vogelen en visschen, den 6^{den} dag: de dieren, en dan den mensch, gezeten onder den boom des levens. Het is alles niet uitvoerig voor ons oog afgebeeld. het is slechts even, als in een schets, weergegeven, maar het zal zijn doel toch niet missen, waar het bestemd is ons op te wekken dag in, dag uit en zoo dikwijls wij dit zien, tot groot ontzag voor Hem, die dat heerlijke scheppingswerk slechts door een daad van zijn Almachtigen Wil verrichtte, en lol niet minder groote dankbaarheid jegens Hem, die ons dit alles schonk, en vertrouwen op Hem, die zoo oneindig goed is.

Zoo staan we dan wederom voor de communiebank en schenken een oogenblik onze aandacht aan de beschrijving van het gewelf, dat het Priesterkoor dekt. Wij zien daar in goudgele kleur gehouden, wat het geheel zoo rustig en tevens rijk maakt, de voorstelling weergegeven van wat de Heilige Schrijver van het boek der openbaringen in een visioen zag. De H. Joannes, de Evangelist, naar het eiland Patmos verbannen en door God begenadigd met die heerlijke visioenen of gezichten, waarin de nabije en verre toekomst in beeld hem werd ontsluit, zag, zooals hij zegt, iemand op den troon gezeten “en ik zag, zegt hij, in de rechterhand van Hem, die op den troon zat, een boek met zeven zegelen en rondom den troon waren vier levende wezens en het eerste was een leeuw gelijk en het tweede een stierkalf en het derde had het aangezicht van een mensch en het vierde was gelijk een arend. En de vier wezens hadden elk voor zich zes vleugelen. En ik zag en zie, in het midden van de vier wezens zag ik een lam staan als gedood zijnde: het had zeven hoornen.”

De vier wezens hier door den Evangelist bedoeld en door den schilder weergegeven zijn de vier Evangelisten. Marcus de leeuw, omdat hij begint met Joannes den Dooper, de stem eens roependen in de woestijn.

Lucas de os of het stierkalf omdat hij begint met te beschrijven het offer van Zacharias, waarbij de geboorte van Joannes door een Engel werd aangekondigd. Mattheus de mensch, omdat hij begint met den stamboom te geven van Jezus' afstamming naar de menschelijke natuur en Joannes de arend om de hooge vlucht zijner redeneering. waar hij begint met de sublieme beschrijving van den Eeuwige Onsterfelijken God. Daarom zien wij den Oude van Dagen, God,

afgebeeld op zijn zetel, het boek met de zeven sloten vasthoudend, en dan het lam met de zeven hoornen, bloedend, dus als gedood zijnde en omringd door de vier wezens. Doch al deze voorstellingen, hoe mooi ook afgebeeld, worden verre overtroffen door de voorstellingen welke de schildering boven Jozef- en Maria-altaar en die in de toren vlakten ons te zien geven. Hier wordt ons uitgebeeld naar het voorbeeld der kunstzinnige middeleeuwen, de triumphtocht van den Christus, die, na door zijn lijden en dood den mensch aan de slavernij des duivels ontrukkt te hebben, zegevierend en de genaden van zijn verlossing uitdeelend door de 'eeuwen heengaat. We zien hier het verlossingswerk in voorbereiding en gevolg, We zien hier de eeuwen, die zoo smeekend het "Rorate Coeli", "dauwt hemelen van boven den Gerechte", aanhieven na den diepen zondeval van het eerste menschenpaar en later de eeuwen, die in de kracht van Christus, duivel, wereld en vleesch overwinnen om moedig den goeden strijd te strijden tot de eindoverwinning. –

Doch gaan we eens stap voor stap de afbeeldingen na. Beginnen we aan de Epistelzijde, boven het Jozef-altaar. Daar zien we een dubbele groep afgebeeld. Er onder staat: "*de Patriarchen*" en "*de Voorafbeeldingen van den Verlosser.*" *De Patriarchen*, – Wat loopen onze eerste ouders Adam en Eva daar bedrukt, weemoedig omkijkend naar wat zij verloren door eigen schuld. Achter hen loopt Abel, hun kind, die de herdersstaf draagt en weldra het eerste slachtoffer van 's menschen ontketende hartstochten worden zal, als zijn eigen broeder Caïn hem doodt. Daarop volgde Noë, de ark dragend, die hij op Gods bevel bouwde. Ziet ge de duif met het takje daarboven, die hem meldde, dat het water van de aarde verdwenen was? Melchisedech, die het offer opdroeg van brood en wijn, is duidelijk te kennen aan den kelk, dien hij draagt, en de offerbrooden. Hij is de voorafbeelding van Christus, die op het laatste maal een Offerande instelde onder de gedaante van Brood en Wijn voor alle eeuwen en door den propheet genoemd wordt: de Priester in eeuwigheid volgens de orde van Melchisedech. Dat vuur, wat hij draagt en het offermes zeggen ons, dat de man daarnaast afgebeeld Abraham zijn moet, die op bevel van God vuur en offermes nam om zijn zoon Isaac te offeren, die naast hem loopt, en het offerhout in een bundel torst, niet wetend, dat dit hout bestemd is om hem zelf als offer te dragen. En wie kent niet de geschiedenis van Jacob, den zoon van Isaac, die in een droombeeld een ladder aanschouwde, welke tot den hemel reikte en waar Engelen op en af liepen? Dat dus de man met den ladder, die daarop volgt, Jacob is, is nu niet moeilijk meer te raden.

De voorafbeeldingen van den Verlosser. Voorop gaat Jozef van Egypte, die als kenteeken een bandelier in de hand draagt, waarop de droom is voorgesteld, welken hij aan zijn broeders mededeelde en die oorzaak werd, dat zij hem haatten en zijn ondergang zochten. Hij vertelde immers, dat hij droomde met zijn broeders schooven koren te binden op den akker en hoe de elf schooven

zijner broeders zich diep nederbogen voor de schoof, die hij gebonden had. Deze Jozef, later onderkoning geworden van Egypte, nadat hij door zijn broeders als slaaf verkocht was aan Ismaëlitische kooplieden, maar door een droomverklaring bij het Hof van den Egyptischen Pharao in genade was aangenomen, is een voorafbeelding van Christus, door zijn zorg voor het volk en de redding, die hij bracht; in de dagen van hongersnood. Die naast hem staat is Aäron, de eerste Joodsche Priester, die met Mozes, zijn broeder, de wetgever van het Oude Verbond, dien we daarna vinden afgebeeld, den Christus als Priester en Wetgever van het Nieuwe Verbond, vooraf beelden. Die twee met hun schild en zwaard en strijdwapen, het zijn de bevrijders hunner Joodsche broederen, Josuë en Gedeon, die als voorafbeelding van den Christus den strijd voor de bevrijding van hun volk streden, zooals Christus den grooten strijd tegen den duivel streed voor de bevrijding van alle menschen. De, de stadspoorten dragende Samson, wat zou hij ons anders verkondigen dan de bovennatuurlijke kracht van Christus, die duivel en wereld overwon, vandaar dat hij als een voorafbeelding van den Christus hier zijn plaats vindt. Deze groep wordt dan ten slotte gesloten door Samuel, dien wij herkennen aan den hoorn met de olie der zalving. Deze Samuël, de groote strijder voor de bevrijding van het volk Gods van den druk der Philistijnen is hierdoor evenals Josué en Gedeon een voorafbeelding van Christus.

Nu komen we in de torenruimte en zien daar rechts de *Propheten* afgebeeld, te beginnen met David, die allen, naargelang God hun ingaf, in duidelijke of minder duidelijke profetische bewoordingen den Verlosser voorspelden, die eenmaal komen zou. Daarnaast staat de *groep der Sibillen*, Dat dit heidensche vrouwen zijn, laat de schilder ons duidelijk zien in de koude starheid, die in de blikken dier vrouwen ligt, en de troosteloosheid van het heidendom zoo juist weergeeft. Deze vrouwen, die zich misschien ten onrechte met den verheven titel van "maagden" tooiden, werden toch bij al de verklaringen, die zij onder blijkbaaren invloed van den boozen geest gaven, door Gods leidende Voorzienigheid gedwongen, door haar voorspellingen óók onder het heidendom de verwachting van een toekomstigen Verlosser levendig te houden. Nadat we door de aan allen bekende voorstellingen van de Herders, gewaarschuwd door een Engel en de Koningin, geleid door een ster, *de vervulling van de eens* in het Paradijs gegeven *belofte* hebben gezien en de kindertjes aanschouwen van Bethlehem, die hun leven lieten voor den pas gekomen Verlosser, dan zien we **Joannes**, den grooten Voorlooper van Jezus, **den Patroon onzer parochie**, daar glorie vol staan, wijzend met den vinger en het is als hooren wij hem zeggen; "Ziet daar het Lam Gods, ziet, die wegneemt de zonden der wereld."

Nog even onze aandacht voor St. Jozef, die beminnelijke eenvoudige figuur uit de H. Familie, die Jezus, onzen toekomstigen Verlosser, beschermde, en dan zien we het grootsche tafereel, *Christus op Zijn zegewagen*, na dood en hel

overwonnen te hebben. – Daar komen zij aan de vier afbeeldingen, voorstellende de vier Evangelisten, die den wagen trekken, waarop de Christus gezeten is. Zij werken met al hun kracht, geholpen door de vier kerkleeraars: de H. Gregorius, H. Hieronymus, H. Ambrosius, H. Augustinus, die de raderen voortduwen van den wagen.

Zij allen hebben, de Evangelisten door hun Evangeliën, de kerkleeraren door hun geschriften, de leer van Christus over de wereld verbreid en zóó zijn zegetocht door de wereld bevorderd. Ziet Jesus daar zitten in volle Majesteit, dragend den bol van die wereld, die Hij verlostte en regeert.

Ziet de innig-devote, diep-vereerende verschijning van Maria, die mede leed met haar Zoon en nu ook Zijn zegetocht deelt door, deze wereld, die tot der eeuwen einde het zegenrijk verlossingswerk niet zal prijzen, zonder ook Haar te noemen, die zulk een groot deel, door Gods goedheid, in dit verlossingswerk heeft mogen hebben.

Nu komen achter den op zijn zegekar gezeten Christus, ten eerste *de Apostelen*, die zoo moedig Jezus' leer verkondigden. Dan *de Martelaren*, die hun leven er voor lieten. Zie, vooraan Stephanus, de diaken, die gesteenigd werd en Laurentius, die zijn marteltuig den rooster, waarop hij gebraden werd, bij zich draagt. Zij worden gevolgd door Paus Clemens, Bisschop Polycarpus en Adelbertus, Johannes Nepomucenus, Sebastianus, Gregorius, Vitus, Wenceslaus als eenigen uit de ontzaglijk groote rij van hen, die met hun bloed hun trouw aan Christus betuigden. Daarna zien we boven het Maria-altaar wederom een dubbele voorstelling: *de Maagden en Heilige Vrouwen – de Monniken en Kluizenaars*.

De Vrouwen en Maagden. Die voorop gaat met Jezus' teruggevonden Kruis, dat is Helena, die na veel moeite en kosten het geluk had het ware Kruis te vinden, Dan volgen Barbara Thecla, Catharina, Margaretha, Cecilia, Ludmilla, Agnes, Nortburga, Magdalena, Margaretha van Cortona en Theresia.

Nu nog *de Monniken en Kluizenaars* en de triumphtocht is gesloten van den Christus, die deze glorievolle zegetocht tot het einde der tijden blijft voortzetten. De rij der Kluizenaars wordt geopend door den oudsten, Paulus, die in een kleeid van boombladeren liep en door een raaf zich dagelijks door Gods goedheid het voedsel brengen zag, Naast hem zien wij den kluizenaar Antonius. Dan volgen Makarius, Pachonius, Cerapion, Franciscus, Iwan, Dominicus.

Hoe wekt deze schilderij ons op en wijst zij ons op de zegenrijke werking van onzen Goddelijken Verlosser, die hangend aan het kruis, van den grond verheven, hemel en aarde met elkaar verzoende, maar die ook tevens, als onze

Redder, het midden vormt tusschen de eeuwen, die Hem vooraf gingen en de eeuwen, die daarna volgden en nog volgen zullen.

Alles gaat op in dit eene, wat de Groote Apostel noemt, de prediking van Christus, den Gekruiste. Te beginnen met Adam en Eva, die in diepe spijt over hun val zich troostten in het vooruitzicht van den Verlosser, die hun op de eigen plek, waar zij zondigden, door den Algoede beloofd werd, volgen de Aartsvaders, de Propheten, ja zelfs de Heidenen in de verwachting van Hem, die komen moest. Van die verwachting waren alle eeuwen vol en het was deze verwachting, die troost bracht in de dorre tijden, die vooraf gingen aan Jezus' komst, het was die verwachting, die moed gaf tot groote daden en heiligen vormde ook reeds in die tijden. Dan, eindelijk is de lang Verwachte – aan wien de leerlingen van Joannes den Dooper zoo teekenend vroegen: “Zijt Gij het, die komen moet, of moeten wij nog een anderen verwachten?” – gekomen en, na zijn overwinning op hel en dood, begint zijn zegetocht door deze wereld, overal gepredikt, overal den volken verkondigd, overal met nieuwen ongekennd en moed bezielend, die voert tot groote daden. Dan volgen de eerst vreesachtige, nu fiere Apostelen, die hun leven geven voor hun trouw aan Jezus, de Martelaren uit het zwakke zoo wel als uit het sterke geslacht; ja te tellen zelfs onder de kinderen. De vrome Vrouwen en Maagden, de Monniken en Kluizenaars, die alles verlieten voor Jezus en zich alles ontzegden om meer nog toe te behooren aan Hem, dien zij met heel hun hart beminden.

Waarlijk deze tafereelen door meesterhand geschilderd, waaruit de liefde tot het werk spreekt in de zorgvuldige afwerking zelfs in de kleinste onderdeelen, geven ons de verplichting van dankbaarheid tegenover onzen kunstschilder *Poland*, en zullen ten allen tijde voor ons blijven als een open boek, dat tot ons spreken zal van Gods oneindige barmhartigheid en ons die woorden van den grooten Apostel beter zal doen begrijpen: *Christus heri, hadie et in saecula*”, Christus was, is ook nu nog en zal altijd zijn.

Noemden wij in den aanvang reeds de tempering van het licht door de mooie beglazing ons door *Cornelius van Straaten* uit Utrecht geleverd, toch hebben we nog niet onze aandacht geschonken aan de voorstellingen door die glazen weergegeven. Zien we eerst den toren. Het middelste drieraam toont ons wederom den op den troon Gezetene met het boek met zeven sloten en het lam met de zeven hoornen, zooals ook de gewelfschildering in het Priesterkoor weergeeft, maar nu zien we rond dien troon de Ouderlingen, waarvan het Boek der Openbaringen van Joannes ook spreekt, die hun kronen aanbieden aan het Lam.

Links daarvan, dus boven de groepen van de “Apostelen en Martelaren” zien we wederom een drieraam. Het middenvak stelt ons Christus voor in gesprek met

een paar mannen, waarvan één rugwaarts kijkt naar Joannes den Dooper, die in het eerste kleine raampje is voorgesteld met een kogel aan den voet gekluisterd en de waterkruik naast zich, zittende in de gevangenis. Het andere vakje aan de rechterzijde van het middenvak stelt voor een kreupele op zijn krukken leunend en een blinde, die door zijn hondje geleid wordt. Wat zegt ons dit? Het is de afbeelding van de geschiedenis, welke de Evangelist ons verhaalt. Toen leerlingen van Joannes van uit de gevangenis door hem tot Christus gezonden werden met de vraag: “Zijt Gij het, die komen moet, of moeten wij een anderen verwachten?” Waarop Christus hen heenzond, zeggende: “Ga en boodschap aan Joannes wat Gij gezien hebt. Lammen gaan, aan blinden wordt het gezicht weergegeven en zalig hij, die in Mij niet geërgerd wordt.”

Tegenover dit dieraam. dus boven de groepen van Sybillen en Propheten zien wij de voorstelling der geboorte van den H. Joannes. Maria, de Moeder van Jezus, die op bezoek was bij haar nicht en de geboorte van het kindje meemaakte, draagt het kindje op haar armen. Links daarvan zitten een paar Joodsche priesters, vrienden van Zacharias, den vader van den H. Joannes, die de vraag stellen: “Quis putas puer iste erit ?” “Wat denkt ge dat dit kind zijn zal ?”, verwonderd als zij waren over de ongewone wijze, waarop alles bij deze geboorte toeging. Zacharias toch was door den Engel met stomheid geslagen op den dag, toen hij als priester het offer in den tempel bediende en niet gelooven wilde aan het woord van den Engel, die hem namens God de geboorte van een zoon aankondigde; en ziet, als bij de geboorte de vraag komt, hoe het kind heeten zal en zij Zacharias lei en stift aanbieden, zooals rechts van het middenvak in beeld is gebracht, schrijft deze en zegt het tevens, nu plotseling de belemmering van zijn spraak is opgeheven: “Joannes est nomen ejus.” Joannes is zijn naam. Wat zijn die ramen heerlijk mooi van kleur en uitvoering, maar ze worden nog verre overtroffen door de rij van voorstellingen in de priesterkoorramen. die de groote momenten uit Jezus' sterfelijk leven weergeven, waarbij steeds op den voorgrond treedt de Godheid van Hem, die geboren wordt in Bethleem's stal, zijn lijden ondergaat en eindelijk verheerlijkt opstaat. Naast groote juistheid in teekening en een volheid van handeling in een beperkte ruimte (want de ramen zijn slechts smal), zien we een heerlijk mooie kleurschakeering, die nooit verveelt en telkens opnieuw goed aandoet. Naast een kunstzinnigen *Poland* heeft het artistieke werk in de beglazing van *Corn. van Straaten* heerlijk medegewerkt om wijding en stemming te brengen in onze kerk. Dank aan beiden!

Nu we alles, wat ons omringt en boven ons hoofd te zien is, besproken hebben, rest ons de bespreking van het mooie nieuwe altaar. Opgetrokken in hardsteen en Fransche zandsteen, stelt het voor de verheerlijking van den Christus op den berg Thabor.

Wij weten, hoe Jezus niet lang voor zijn lijden, met drie zijner leerlingen, Petrus, Jacobus en Joannes, opklom op een hoogen berg, den berg Thabor, en daar voor hun oogen van gedaante werd veranderd en hoe Mozes en Elias daar met Hem kwamen spreken, zooals de Evangelist ons verhaalt. Dit voorval nu wordt door ons altaar weergegeven, Wij zien den verheerlijkten Christus staan boven op de expositietroon als op een berg en langs weerskanten de figuren van Mozes en Elias. Daaronder is de expositie- of uitstelroon met aan weerszijden een aan biddenden Engel en daaronder het Tabernakel. Langs beide kanten van het Tabernakel zien we op de kaarsenbanken twee herten afgebeeld die zich verzadigen aan een bron die schijnt te vloeien uit het Tabernakel. Het is de voorstelling van het verlangen van de Godminnende ziel naar haar Jezus, volgens het woord van den Koninklijken Zanger, David, sicut servus desiderat ad fontes aquarum ita desiderat anima mea ad te Deus. Zooals het hert verlangt naar de waterbronnen, zoo verlangt mijn ziel naar U, O God.

Dit altaar, dat zoo heerlijk past in deze in alle opzichten zoo rijke omgeving is naar een ontwerp van onzen bekwamen Architect *Volter te Riele* op echt kunstzinnige wijze uitgevoerd in de Ateliers van den veelgenoemden beeldhouwer M. van Bokhoven en Jonkers te 's-Hertogenbosch.

Zoo zijn we dan aan het einde van onze beschrijving en hebben gezien hoe deze onze nieuwe kerk voor ons in waarheid geworden is een bedehuis, wat, in- en uitwendig door zijn heerlijken vorm en lijnenspel en door zijn beteekenisvolle aankleding, geschikt is ons te stemmen tot echt devote aanbidding en tot steeds diepere kennis van Gods oneindige goedheid.

Moge dan dit kerkgebouw nog jaren lang tot ons en ook tot ons nageslacht spreken van den grooten kunstzin van onzen groeten Architect *Volter te Riele* en allen, die hem behulpzaam waren in de artistieke uitvoering van de verheven gedachte, die hij in bouwen aankleding dezer kerk heeft willen vastleggen. Moge deze kerk eeuwen staan en daardoor getuigen van de toewijding en zorg, waarmede onze aannemer *Adrianus Wilhelmus Stolker*, dit heerlijk bouwwerk voor ons heeft opgetrokken.

Mogen zij, die na ons komen, gesticht worden door het heerlijk werk dat dit geslacht, God ter eere, met zoo groote offervaardigheid heeft willen ondernemen en tot stand brengen, dan zal het U geen oogenblik spijten, gevolg te hebben gegeven aan den oproep van uwen Herder, op den gedenkwaardigen Zondag 27 Mei 1923, toen Hij U uitnoodigde hem in de gelegenheid te stellen aan God namens U allen een nieuwe woning aan te bieden.

De pastoor van St. Joannes de Dooper,
C. M. J. SPAAN.

MONTFOORT, 13 Augustus 1925.

Imprimatur:
Culemborg, d. Augusti 1925.
H.J. Koopmans Libr. Censor.